

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Nerazveznost sv. zakona.

Na Dunaju so ustanovili društvo, ki mu je namen delovati na to, da se razruši § 111. državnega zakonika branečega katoliškim zakonskim stopiti v drugi zakon za življenja prvega zakonskega tovariša ali tovarišice. Temu društvu so pristopile večinoma ločene žene; njim so se polagoma pridružili nekateri ločeni možje. V kratkem namerja to društvo izročiti državnemu zboru prošnjo, da bi se odpravil ali vsaj izpremenil dotični paragraf. Kaj poreče na to sv. katoliška cerkev?

Nerazveznost sv. zakona je že izdavnica trn v peti nasprotnikom naše vere. Najhujši naval je poizkusil nanjo Luter in za njim drugi verski novotarji. V protestantih se je docela uveljavil nazor, da se zakon sme in more razdružiti. Katoliška cerkev pa je raje izgubila celo kraljestvo, nego da bi bila dovolila kronanemu prešestniku drugi zakon za življenja prve žene. Znano je, da Henrik VIII. ni potolažila strasti niti druga, niti tretja žena; njegova poltenost je zahtevala vedno novih žrtev.

Največji miselci priznavajo enoženstvo za najboljšo brambo rodbine in zato obsojajo večženstvo, bodisi istočasno ali postopno, namreč po odslovitvi prve žene.

V protestantovskih cerkvah se v gotovih okoliščinah pripušča sicer dvojni zakon, a zdrav človeški razum ga obsoja kakor manj častnega. Prav v imenovanih cerkvah se lahko vidi, da se človeška strast ne vstavlja niti pred drugim niti pred tretjim zakonom. Čim večja je možnost razdružitve zakona, tem huje se oglašča strast. Kjerkoli se nahajajo razporočitve, tamkaj trpi

vselej več žena nego mož. Možnost drugega in tretjega zakona traja moškim razmerno dalje, nego ženskim; zakaj ženska lepota ni dolgotrajna.

Denimo, da bi se § 111. državlanskega zakonika izpremenil, kaj bi se zgodilo v mnogih družinah? Prvi nasledek tej usodni izpremembi bi bil zakon na odpoved, ali na škodi bi bila večinoma le žena. Ona bi največkrat dobivala odpoved. Z mučnimi čutili in bojaznijo pred negotovo bodočnostjo bi stopala pred oltar nevesta — hči dobre krščanske rodbine. Prav zato ne odobruje katoliška cerkev mesanih zakonov vedoč, da sklepa nekatoliški zaročenec zakonsko zvezo na odpoved, ker ne veruje nerazveznosti sv. zakona. Kakšno bi bilo življenje po družinah, ko bi morala žena — mati vsak hip zatrepetati ob misli, da se vtegne vneti možjevo srce za drugo! Soproga na odpoved! Skoraj vsaka je prinesla zakonu v dar ne le doto, nego vse svoje delo in samozatajevanje; po tolikih žrtvah pa bi nekega dne zaznala, da jej je mož odtegnil ljubezen.

Človeško strast je treba presojevati z dušeslovnega stališča. Če naleti strastnik na nepremagljivo zapreko, navali nanjo sicer besno kakor blazen, ali strast se polagoma ohladi, ako vidi pred seboj neporušno steno, zmudi se in neha butati ob njo. Ako pa strastnež ve, da se more porušiti jez, dasi iztežka, potem si s tem večjo silo prizadeva odpraviti ga.

Razveznost zakona v protestantovskih državah je naučila žene opreznosti. One ne dovoljujejo, da bi se njihova dota vteknila v gospodarstvo ali v trgovino soprogovo, kakor je običajno v katoliških deželah, nego jo hranijo posebe. Ako

odstopi žena svojo doto moževemu gospodarstvu ali trgovini, mora biti zagotovljena, da je soproga nikdar ne zapodi iz hiše, ali pa mora biti možna vrnitev dote. Največkrat ni sama dota, ki jo žrtvuje mož, nego vse njene moči, njena mladost, njeno zdravje; a vtegnilo bi se pripetiti, da bi si mož našel drugo, bogatejšo in morda mlajšo družico, ki bi mu prinesla mnogo več koristi. Vzrok razporočitvi se brzo najde. Kdor išče, najde ročno sekuro, s katero razdene zoperne okove zakonske.

Nerazveznost sv. zakona je vrla učiteljica. Ona uči zakonske potrpežljivim, miroljubnim, krotkim, prizanesljivim biti ob misli, da ju nobena moč na svetu razen smrti ne more ločiti. Ona ja uči žrtvovati, odpustiti; in prav to privede marsikaj krivca na pravo pot. Prav nerazveznost rodi najkrasnejše zakonske in roditeljske čednosti. Otroci so tu sredniki med razdvojenimi starši. Kar je Bog združil, tega človek ne razločuj! Te svetopisemske besede so državam porok rednega družinskega življenja. Stevilni vzgledi iz življenja svedočijo, da se zakonski, ki so nekaj let živeli v sovraštvi, nenadoma večkrat spomenujejo in prej oblačno zakonsko nebo se nepričakovano brzo razjasni. Marsikateri ločeni mož obzaluje svoj korak sele po razporočitvi. Človek je tako nestalen. Najmočnejša uzda nestalnosti je nerazveznost sv. zakona.

Omeniti bi trebalo tu pogubnih nasledkov razveznosti zakona glede imetja otrok iz raznih zakonskih zvez. Nedavno je obravnavalo dunajsko sodišče razpor dveh žena po smrti moževi; vsaka njiju je imela z njim dva otroka in je zahtevala za nju dedščino.

Razveznost zakona bi pomenjala razpad družine. Katoliška cerkev ne stavi oltarja ločenim ženam, nego le po nedolžnem zapodenim, junasko nosečim vse žalive soproga. V resnici pobožna, a nesrečna žena ne nastopa poti k svetnemu sodniku zaradi razporočitve, nego se zateka k najvišjemu in vsevednemu Sodniku prosi ga potrpežljivosti in taka junakinja čestokrat doživi, da se surovi soproga začne kloniti storjenega zločina in se poboljša.

Ločene žene naj bi rajši čitaleivotopise svetih žena in mater in se poučile od njih, v čem so grešile, v čem so morda same dale po-

vod možem, da so zahtevali ločitev. Morda bi se potem marsikatera njih skesano vrnila v osamel družinski krog. K razporočitvi vede mnogokrat napuh, nezvestoba, ničemurnost. Menimo, da se ne motimo trdeči, da s takimi grehi oskrunjene žene najbolj vpijejo, da naj se odpravi § 111. Pripomnimo naj, da sta bila: na Angleškem državnik Gladstone in v Ameriki slavni državnik Phelps, ki sta najodločnejše se izjavila za nerazveznost zakona in sicer glede na državno korist.

E. poleg „Čecha“.

XXV. nedelja po binkošti.

(Lotos evangelij na 6. nedeljo po Sv. 3-eh kraljih. Gilej „Dama“ t. 1., st. 5 — str. 33.)

I. nedelja v adventu.

Tedaj pogledite in povzdignite svoje glave — začaj približuje se vaše odrešenje.

(Luk. 21.)

Kako se vstrašiš, če si klican na človeško sodbo — in to tudi takrat, če te vabijo tje ne radi sebe, nego radi drugih. Kako ti preseda, če pojdi tje pričat za koga ali zoper koga in to tudi v tem slučaju, da bi se takim potem preje moglo priti do pravice.

Mirnemu človeku, kakor si ti, je namreč najljubše tiho bivanje doma pri hišnem delu: na polju; v gozdu; ali — če ti je poklic po tem — v knjigah in v pismih.

Sv. evangelija zadnje nedelje cerkvenega leta, t. j. zadnje po binkošti in pa prve cerkvenega leta, t. j. prve v adventu — oba govorita o silnih zgodbah, ki pridejo konec vsega sedanjega stvarjenja nad ta svet, nad vse kar je, nad nas. Zadnepobinkoštni začnjenja o koncu jeruzalemskega mesta ter se završuje s popisovanjem sodbe človeškega rodu. (Mat. 14.) Današnji pa ima manj besedi; a z njimi naslikuje dosti jasno, kaj se zgodi tisti veliki dan na zvezdah; na zemlji; med narodi na tej zemlji; sosebno še med Judi. (Luk. 21.)

Napak ne bode, dragi, če si ob tem današnjem sv. evangeliju naslikamo konec

vseh zemskih dni, na sodbo prihaja-jočega Odrešenika in nas sebe pred njim.

Izrečno pa bodi opomnjeno, da kršćanstvu namen ni neplodno strašilo; pač pa naj nam bode to svetoevangeljsko poročilo blagodejen opominj — kako resnobožno razumevamo svoje življenje tu na zemlji ob tako strahovitem končanju vsega stvarjenega na vesoljnem božjem svetu.

*

Ni ga danes človeka — in bodi si tudi učenjak brez vsake vere — ki bi si upal trditi, da je večno to, kar vidimo stvarjenega krog sebe, pod seboj in nad seboj.

Mislimo si hudo neurje, ki prihaja nad nas zemljane. Dež se vliva in toča bobni in grom maje nebeški strop in blisk šviga skozi oblake in nevzdržni veter naj tuli in divja čez zemeljsko plan. — V spominju naj nam bo taka vihra ne pri nas, pač pa kakor tako pogosto nastopa v vročjih pokrajinah naše zemlje. V sili teh razbrzdanih naravnih moči se zlamljajo takrat najkorenitnejša drevesa kakor bi slamnate bilke bile, človeška prebivališča se popihujejo s svojih stal, da jim niti kraja ni več zaznati, kjer so bila zgrajena. Ure ter ure daleč na okrog ni drugih ostankov, nego strašne slike razdejanja.

A ko bi primerili hitrobo tega vse vničujočega orkana z ono hitrobo, s katero teka naše ozvezdje po vsemirju in se giblje tudi naša zemlja — nebi bila to prava prispodoba, če bi se izraziti hoteli in rekli: kakor polzeva pot je to napram vihranju najbrzejega železniškega vlaka mimo nas. — Zato je lahkoumevno, da bi v šibre in prah šlo vse, kar je na zemlji in vse, kar je stvarjenega na svetu — ko bi prestal tok teh zemeljskih teles tudi le samo toliko časa, kolikor je ena sekunda. — V dobi te ene sekunde bi ne bilo več nobene zvezde nad nami; nobenega stvarjenega bitja bi ne bilo tu na zemlji; ne več ne ene dika stvarjenja — kar naj je človek. Strašanska puščoba bi bil zopet svet — prav tak bi bil kakor pred stvarjenjem.

Tako, dragi, z vsem, kar vidimo na zemlji krog sebe in nad zemljo in kar je pod nami v takem mišljenem slučaju. Tako z vsem, kar bi ne bilo duhi in kar je le tvarina. Duša, ta edina nam ostane: ker duh se vponobiti ne da. Vse drugo pa premine ter se izpremeni v nove stvari tako, kakor takrat usoditi blagovoli božja odločba. Izpremeni se v hipu.

Enkrat to bode. Kedaj in kako — kedo bi vedel razložiti.

„Povzdignite svoje glave!“ (Luk. 21, 18.) opominja sv. beseda. Povzdignite svoje glave tu pred prihajajočim sodnikom.

Ni ga našega dejanja, da bi mu ne bilo znano temu božjemu sodniku; ne besede, da bi je čul ne bil iz sojenčev ust; ne gube ni na najskritejem dnu človeških src, da bi se ne vgladila pred njegovim vsevidnim očesom. Tako bode takrat na sodbi, kakor da so steklene naše prsi; sredi njih na planem naše srce in vsak njegov vtripljej viden temu, ki ničesa prezreti ni v stanu.

* * *

Ta konec vsega zemskega, dragi, ta takratni prihod Odrešenikov in to naše stalo pred sodnikom tistega za vso našo prihodnost odlučujočega dne — vse to nam bodi danes pred našim dušnim očesom.

Vznemirajoče nam morajo zveneti svete besede: „Tedaj pogledjte in povzdignite svoje glave!“ A kakor nas strašijo one, tako nas tolaži koj njihov pristavek, ki se glasi: „Približuje se vaše odrešenje.“ (Luk. 21, 28.)

Dragi! Približuje se vaše odrešenje! Kedaj? — Koj kmalu za nekatere tedne. Kako se približuje to? Tako, da za nekatere tedne, o Božiču, vgladamo v jaslicah ležeče božjemilo dete: rojeno za rešitev vesoljnega sveta — za vse čase pred nami — za sedaj — za vse čase za nami — za nas vse — vsem nam v odrešenje.

Ta obljuba, pridejana današnji evangeljski nad vse turobni sliki, bodi kakor kaplja blažilnega olja v razburkanost naših trepetajočih src. Amen.

Zatrite nekdanje cerkve in kapele ljubljanske.

10. Cerkev sv. Jožefa.

(Dalje.)

S a m o s t a n.

S svetiščem sv. Jožefa je bil v tesni zvezi s a m o s t a n, saj je bila diskalceatska cerkev v prvi vrsti samostanska cerkev.

Diskalceati so si jeli zidati dom ob Kriški cesti na Ajdovščini leta 1654. V dveh letih je zgradba toliko napredovala, da je mogla rabiti tovarišem bosačem obednica, kuhinja, jedilna shramba, spalnica in stanišča. Dozidavši najpotrebnejše pri cerkvi so se mogli šele leta 1690. lotiti nadaljne zgradbe svojega domovanja. Nadaljevali so oddelek ob cesti od „porte“ do velikih vrat poleg vrta. Dovršili so ga leta 1692. Nato je zopet dolgo let mirovala zidarska lopatica. Poslednji oddelek samostanski raztezajoč se ob vrtu so jeli zidati leta 1708. in ga izgotovili leta 1712. Cerkev in samostan sta stala brez vrtno ograje, oprave in ozaljšave 29.271 gld. 34 kr. nemške veljave.

Diskalceatski samostan je bil enonadstropna cveterotraktna stavba prislanjajoča se ob severovzhodni strani na cerkev sv. Jožefa. Oglejmo si nekoliko njegove prostore.

V dnu obrtnega oddelka se je razprostirala velika obokana klet. Marsikatero leto nam poroča kronika, kako, v koliki meri in odkod so se selili vanjo blagi „vinski duhovi.“ Čujmo, kako so skrbeli diskalceati za te goste. Leta 1748. je trta bogato obrodila. Bosaci so si omislili sod, ki je obsegal 153 kranjskih veder. Pijačo so dobili z Vipavskega in z Dolenskega. Na Vipavskem so nabrali vina 16 barigel (lagel), štiri pa so kupili. Z vinomeri vred so stale 41 gld. 44 kr. A predno je dospela vinska kapljica v diskalceatsko podzemeljsko zatišje, bilo je treba šteti se marsikateri novčič. Do Vrhnike so pripeljali vozniki vino na desetih vozeh na vsakem po dve posodi. Placali so jim menihi za vožnjo 53 gld. 50 kr. Na Razdrtem je bila kameralna mitnica, ki je zahtevala o tej priliki 38 gld. 37 kr. Z Vrhnike je prišlo vino po Ljubljani. Čolnarjem, nakladalcem in izkladalcem je bilo treba šteti 77 gld. 47 kr., mitnine je bilo zopet 1 gld. 48 kr. in drugih stroškov 1 gld. 46 kr. Na mitnicah v

Planini, Ajdovščini in v Postojni niso plačali nič. Z Dolenskega je došlo vino imenovanega leta diskalceatom na treh ladijah. Bilo ga je 38 barigel. Za dolenca so dali 484 gld. 21 ¹/₂ kr. V tej vsoti je bila všteta mitnina, ki so jo plačali v Radečah (6 gld.) in v Krškem (3 gld. 7 ¹/₂ kr.) in vsi drugi stroški, kar se jih je narastlo za vožnjo. V Sevnici in v Litiji ni bilo treba plačati mitnine.

Leta 1757. in 1758. so kupili diskalceati vino od ljubljanskega škofa. Prvo leto so ga vzeli 368 ¹/₂ veder in osem bokalov. Z voznino vred jih je stalo 693 gld. 12 kr. Leta 1758. jim je prodal škof 3219 bokalov za 321 gld 54 kr. Bokal je bil tedaj po 6 kr.

Leta 1759. so si omislili diskalceati večjo množino dolenske starine — pridelek nekega kirurga blizu štajarske meje. A menihom ni bila po godu. Pritoževali so se, da je vino prekislo in da škoduje prsim in zdravju. Teh misli sta bila tudi priyor in zdravnik. Zato so leta 1761. poiskali bosaci slajšo pijačo na Vipavskem; vendar so kupili tudi nekaj dolenca od pl. Ascha z Mirne. Boljše kapljice — 286 bokalov rdečega vina — so dobili od oo. karmeličanov s Kostanjevice poleg Gorice. Plačali so jim bokal po 12 soldov.

Predolgo zadržujem častite bralce v podzemlju diskalceatskega samostana. Stopimo kvišku! Samostansko pritličje je bilo vlažno. Celice blizu „porte“ so bile tako mokrotne, da so jim morali nasuti tla s svežim premogom; takisto so dvignili pod tudi vlažni biljardni izbi in jo leta 1765. izpremenili v stanovališče gostom.

V spodnjem hodniku je visela na steni lepa p o d o b a M a t e r e b o ž j e iz M e n i š e k a (Einsiedeln) v Švici, odkoder jo je prinesel l. 1764. o. Ambrož a S. Leonardo. Bila je blagoslovljena na ondotni sloveči božji poti in hkratu oblagodarjena z dotikljajem ob izvorno podobo. Izprva so namestili to sliko vrh stopnic, ki so držale iz žagrada; pozneje so ji odločili pristojno počesčevališče v spodnjem samostanskem hodniku. Krog nje so dali steno lepo na presno poslikati in podobo so ozaljšali s cveticami. Pred njo je gorela svetilka in klečalnik pod njo je vabil k molitvi. Vsako soboto in o navečerjih (vigilijah) praznikov so se zbirali tu menihi in skupno molili litanije Matere božje.

V pritličju sta bili o b e d n i c i: zimska in letna. Prvo je krasila podoba križanega Zveli-

čarja, ki jo je naslikal Valentin Mencinger leta 1746. in jo podaril diskalceatom. S cerkvijo vred se je ponašal samostan na Ajdovščini s krasnimi umotvori tega slavnega slikarja. Takoj drugo leto je razveselil diskalceate Mencinger s slikami sv. očeta Avgušтина in žalostne Matere božje. Obe sta bili namenjeni obednici. Večjo dvorano, kjer je bilo poletno obedovališče, so diskalceati prenovili leta 1753. Odstranili so stari opečni tlak in ga nadomestili s podom iz mehkega lesa prekrižanim z vdetimi hrastovimi okvirji; stene so prebelili in oblekli z lesenim obodom; ob nje so postavili nove klopi. Iz zimske obednice so premestili semkaj manjšo stolicco. Da bi bila ta dvorana tudi po zimi porabna za obednico, oskrbeli so ji sinjezeleno peč stoječo na železni plošči. Okna so dobila nova polkna, ukusno lesu podobno prebarvana. A to še ni vse, kar so storili bosači tistikrat za ozaljšanje velike obednice. Na obokanem stropu je izvršil meseca velikega srpana istega leta slikar Anton Cibe (Zibe) za 18 gld. tri slike na presno. Namestil jih je na treh polah. Na prvi je naslikal velikega angelja Rafaela z mladim Tobijem, ki se zgražaribe. Srednjo polo je zavzel Danijel v levnjaku, kamor prinaša angelj Habakuka z brašnom. Na tretji poli sta bila Samuel in Savelj v gostih. Mencingerju in Cibeju se je pridružil Frančišek Jelovšek (Francesco Jellovšek) okrasivši s poslednjimi potegljaji svojega umetnega čopiča diskalceatsko obednico. Leta 1764. je namreč slikal ondukaj z oljnati barvami in precej nato od mrtvouda zadet umrl.

Izmed mnogih celic v gorenjih delih samostana sta bili pač najlepši izbi pripravljeni za provincijala in za njegovega tajnika, kadar sta prihajala ogledovat svoje ljubljanske podložnike.

Najzanimivejša shramba slehrnega samostana je knjižnica. Diskalceatska kronika jo prvokrat omenja leta 1687., ko so menihi odločili 100 gld. v ta namen, da se nakupijo zanj nekatere knjige. Izza leta 1743. se je nahajala prav nad kuhinjo, ki je slabo vplivala na knjižnico. Iz dimnika, vzvedenega tik nje, je prihajalo v knjižne prostore marsikaj, kar je začrnevalo stene. Ta nedostatek so odstranili leta 1758. obzidavši znotraj dimnik in pobelivši knjižnico. Oknom, ki jih je omislil dobrotni trgovec Rade-

skini, so napravili vzdvižna polkna, da so jih zavarovali pred točo. Zidarska dela je zastonj izvršil zidarski mojster Maček. Knjižnica se je polnila od leta do leta. Njeni zakladi so se množili. Izprva odmerjeni prostor ji je postal pretesen, zato so ji leta 1765. priklopili sosednjo izbo predrši vmesno steno. Napravili so tudi nove omare. Leta 1769. so dali slikati knjižnico in uredili knjige. Urejevanje knjižnice so nadaljevali tudi nastopnega leta.

Hodnik ob knjižnici je imel štukadne okraske. Stene so dičile podobe odličnih diskalceatov med njimi nekaterih takih, ki so storili mučeniško smrt za Krista.

Na dvorišče se je šlo po hodniku, ki je bil slikan na presno. Za razvedrilo so si napravili diskalceati kegljišče. Na dvorišču je bil obzidan prostor, kjer so gojili želve. Petindvajset murbinih dreves, zasajenih leta 1747., je obsenečevalo ta kraj. Podaril jih je trgovec Beer. Izza leta 1716. so imeli bosači vodovod, ki je dovajal vodo v vežo in v kuhinjo, izza leta 1729. pa ledenico.

Na vzhodni strani samostana so bila gospodarska poslopja. Stari hlev je bil na kvar samostanu, ker se ga je preveč tiščal; zato so ga leta 1682. podrli in zgradili nov hlev iz kamenja. Posli so izprva stanovali v samostanu; a l. 1717. so jim menihi sezidali posebno stanišče, ki je bilo sicer ločeno od samostana, vender pa stoječe znotraj samostanskega obzidja.

Dikalceati so se ponašali s krasnim vrtom. Meseca rožnika leta 1697. so ga povečali porabivši zanj sosednjo Siberauovo njivo. Leta 1703. so lepo uredili vrt, razdelivši ga na večje in manjše gredice okrožene s peskovitimi stezami. Vzhodni del vrta je bil odločen s dnevno drevju in vinski trti. Leta 1758. se jim je prikral tjakaj zajec, ki je mnogo debel oglodal in uničil. Spomladi so poklicali bosači nato nekega kmeta — pisal se je za Korenino in bil doma blizu Dobrove — da jim je nadomestil z novim nasadom kvar, ki jo je bil učinil dolgoušec. Za trinajst drevesec so plačali omenjenemu sadjarju 11 gld. 37 kr. Drugo pomlad je imel Korenina z bratom vred zopet opravka na diskalceatskem vrtu. Osnažila sta starejše drevje, pocepila naraščaj v drevesnici in nekaj še zelenečih debel. Za štiridnevno delo so jima plačali poleg hrane in pijače po 2 gld. 40 kr.

Na vrtu so bile senčnice in zidano znamenje, postavljeno leta 1740. konec srednjega drevesnega špalirja ob obzidju. Frančišek Jelovšek je na presno naslikal vanje podobo sv. Avgušтина za 10 gld. Ko jo je bil uničil mraz, šel je Jelovšek drugo leto zopet na delo in za svojega Avgušтина v puščavi zopet prejel desetak. Sredi diskalceatskega vrta je stal kip Zveličarja prikazavšega se po vstajenju v podobi vrtnarja. Naredil ga je leta 1771 neki lončar.

(Dalje pride.)

Zgodovinske črtice iz Bele Krajine do I. 1374.

Pozdravljena krajina brežna,
Rojakov mojih belih dom!

Anton Medved

(Dalje.)

III. Črtica izza ljudskega preseljevanja.

Koncem IV. stoletja je padla Evropa iz svojega ravnotežja. Začelo je vreti med severnimi in vzhodnimi narodi. Zazdela so se jim stara bivališča preslaba in pretesna; zaželeli so si novih, boljših. Od severa so pritiskala nemška ljudstva, od vzhoda pa hunška. Vsled tega je nastalo po naših krajih neprestano gibanje in premikanje. Solnčna Italija, „vrt Evrope,“ je postala ta čas težišče vsem severovzhodnim narodom, german-skim in hunskim. Nepotrebno je ponavljati, koliko hunskih in germanskih ljudstev se je od IV. do VII. stoletja podilo po naših krajih v jugo-zapadno Evropo. Veliko so trpele one pokrajine in naselbine ob rimskih glavnih cestah in občilih, po katerih so se drčili seleči se narodi. Britke nesreče so zadele vse pokrajine; ognile se tudi niso Bele Krajine, vničile so do mala vse sledove rimskega in predrimskega bivanja po teh krajih. Žalostno sliko o naših krajih v tem burnem času nam podaja sv. Hjeronim, oziraje se zlasti na opustošenje krščanstva v besedah: „Nad 20 let se med Carigradom in julijskimi Alpami preliva rimska kri vsak dan. Scitijo, Tracijo, Macedonijo, Dardanijo, Dacijo, Tesalijo, Ahajo, Epir, Dalmacijo, celo Panonijo pustošijo, ropajo, razdevajo Goti, Sarmati, Kvadi, Alani, Huni, Vandali, Markomani. Vjeti so škotje, umorjeni duhovniki in kleriki vsake vrste; razdejane so cerkve,

spremenjene v konjske hleve. Z altarjev zobljejo konji; ne prizanaša se grobovom, kosti mučencev se izkopavajo. Povsod je žalost, povsod izdihovanje, povsod podoba smrti. Rimski svet se je podrl.

—r.

(Dalje pride.)

Popotne drobtine.

VII.

Stockholm, 29. julija.

Da bi kaj več videl v Stockholmu, vstal sem drugo jutro na vse zgodaj. V velikih mestih se zgodnji izprehod prilega tudi zato, ker je še malo ljudi na nogah ter se giblješ toliko prosteje. Korakal sem po ravni ulici Vasagatan mimo visokih hiš na obeh straneh ceste. Lepe so te palače, toda brez posebnih vnanjih okrasov. Pri nas je okoli vrat in oken vse polno arabesk, glav, cvetlic in stebričev, redko iz kamena, največ iz cementa, tukaj pa izgleda vse bolj priprosto. Pozna se, da Skandinavci ni fantast, kakor srednji ali južni Evropejec. Švedi ne izpostavljajo stuktur mimoidočim na ogled, ker se ob svojem hladnem značaju niso vajeni bahati. A mesto vnanjih kiparskih izdelkov opaziš v notranjščini poslopij sijajne dvorane, ki imajo leskeče kame-nite stene. Dežela ima namreč mnogo kamenolomov, v katerih se dobiva vsakovrsten mramor. Tako je na primer cerkev sv. Oskarja zgrajena iz samega belega mramorja.

Ulica Vasagatan se končuje z lepim trgom, na katerem stoji gledišče. Od tu sem stopil proti severnemu mestnemu oddelku, ki se imenuje Norrmalm. Pot postaja nekoliko napeta ter me vodi v dolgo poprečno ulico Odengatan. Tu bo sčasoma zraslo mnogo hiš, ker se gradijo na več krajih nova poslopja. Ob koncu te prostrane ulice je sezidana nova cerkev. Nad njo se vzdiguje vitek stolp, ob vrhu glavnih vrat pa je vdolbeno božje oko, obdano s pozlačenimi žarki. Božje oko se vidi tudi pri nas semtertje v kakem svetišču. Radovednost me je gnala, da sem šel bliže ter vprašal, kateri konfesiji pripada. Rekli so mi, da jo je postavila apostoljska občina, a ne rimskokatoliška. Luteranstvo je provzročilo toliko krivoverskih strank, da jih gotovo tudi luterani ne morejo razločevati drugo od druge.

Vrnil sem se iz severnega predmestja Norrmalm proti središču Stockholma. Tukaj vendar sem dobil k a t o l i š k o c e r k v. Nahaja se v ozki ulici blizu Gustav Adolfovega trga. Duhovnika ni bilo nobenega doma. Odšli so na deželo, obiskovat raztresene vernike. Duhovnik je na Švedskem še misijonar, hodeč iz enega kraja v drug kraj, in mudeč se sedaj v tej, sedaj v uni krščanski soseski. Cerkev je izgledno vrejena. Vse lepo in snažno. V velikem oltarju opaziš sliko, predstavljajočo Gospodovo izpremenjenje na gori Tabor. Stranska dva oltarja sta posvečena Jezusovemu srcu in Marijinemu oznanjenju.

Župnik Josip Lavtižar.

Iz domovine.

Popotni spominji na Dolensko.

„Lepa naša domovina.“

Hrvatska nar. pesem

(Dalje.)

Od Zaline naprej smo se vedno bolj bližali odprtemu svetu; postaji Grosupeljski ter obširni grosupeljsko-šmarijski okolici. Ovsem tem okrožju bi si človek mislil, da je že obljuden od davnih davnih časov ter, da je od starinoslovcev se pre-malo preiskovan. Da je okolico tako zvana „gospôda“ že od nekdaj čislala zelo, nam je živ dokaz to, ker si je zgradila v najbližji sosesčini nič manj nego štiri graščine: Prapročce (Prapretschhof), Brinje (Seitenhof), Boštanj (Weissenstein) in Cušperg (Zobelsberg).

Tu mi prihaja na misel, kar sem izvedel pred kakimi 60 leti v Postojini. Ko sem bil prvič tam, dejal mi je dober prijatelj, katerega sem obiskal: Če hočeš poznati lepoto našega kraja in okolice, pojdi z menoj, greva na Sovič — vrh, ki se vzdiguje tik na severni strani Postojine. Šla sva. Bil je prekrasen poleten večer. V podnožju se nama je razgrinjal značni postojinški trg; proti jugo-zapadu se je razprostirala obširna Pivka daleč doli do Št. Petra in še naprej; proti zapadu pa se nama je kazala okolica predjamska (Luegg) in hrenoviška z Nanosom v ozadju. Zadnji žarki zahajajočega solnca so nama zlatili prekrasen lepovid, in prijatelj mi je rekel: krasota in zanimivosti te okolice bi bile nepreplačljivi, ko bi ne bilo tu o svojih časih — burije. Ta nas pa

včasih silno muči in mori! Ene znamenitosti pa takrat Postojina tudi še ni imela, ki jo ima sedaj. Rajni nadvojvoda maršal Albreht, vojskovodja slavnega spominja, se je o neki priliki izrazil, da v vsej Avstriji ne pozna za vojaške orožne vaje tako prikladnega kraja, kakor je postojinsko-pivška okolica. Zato se ondi tudi tako pogostno vršijo danes. Tega sem omenjal, se umeva, le memo-grede!

K sreči grosupeljsko-šmarijska okolica ni-ma burije „za pokoro“. Kedor pa hoče poznati njeno mikalnost, naj je ne gleda iz železniškega vagona, nego na Grosupljo — kamor smo kmalu pridrdrali, je zapustiti treba vlak in se pospeti na zapadni strani n. pr. do mesta, kjer je stal prvotni priprosti rojstni dom sedanje velikokrat imenovane Fran Košak-ove rodbine. Jaz sicer to pot nisem zamogel napraviti tega postanka, videl sem pa ono mesto o neki drugi priliki, tako da ga smem priporočiti izletnikom. Ako se na omenjenem kraju ozre človek nazaj v dolino proti severu, vidi ondi graščino Brinje. Kakor Valvazor piše, ima svoje ime od brinja, za katerega rasti ima vsa ta okolica posebno vgodno zemljo. Ze pred sozidanjem gradu se je baje imenoval kraj „v brinju“. Pozidal je ta grad neki gospod Lam-berg — kedaj, ni povedano, ki je bil menda lastnik bostanjskega gradu. V Brinju je tudi stanoval, in mu določil prihodke (Gült). Poznejše lastnike mavaja Valvazor te-le: Gospode Feilberg-e in gospode Gallen. Po smrti Fran Bernhard baron Gallen-ovi je podedovala njegova vdova, rojena plem. Issenhausen po-estvo. Poročila se je vnovič z Ivanom Andrejem Gaudin, in mu po smrti tudi volila grad. O Valvazorjevem času je bil le-ta posestnik Brinja. V najnovejšem času so se — če prav vemo — bolj pogostno menjali lastniki.

Tik podnožja te visine, na katerej se nahajamo v duhu, je nasejana ob dolenski državni cesti vas Grosuplje s podružno cerkvijo sv. Mihaela, katero opasuje tudi lastno pokopališče. V tej cerkvi se glasijo stare šmarijske orglje, ob katerih je bil zapef nekedanji šmarijski učitelj Matej Kračman o priliki smrtnega opravila po svojem rajnem sinu Franceljnu znano pesem:

„Šmarijski solmašter tak' je govoril,
Kdo me v tej žalosti bo pogovoril?“

(Dalje pride.)

Nadučitelj Jos. Levičnik.

Iz sveta.

Novi povelíčanci. Dne 11. grudna 1904 proglasi sv. stolica za svetnika redemptorista bl. Gerarda Maiella in barnabita bl. Aleksandra Sauli. Dne 18. grudna 1904 se prišteje blaženim misijonar presv. krvi Gaspar dei Butalo, devet dni pozneje pa genazzanski župnik Štefan Bellisini iz avguštinskega reda. Isto povelíčanje dosežeta: dne 1. prosinca 1905 mučenika kapucina Agatangelin Kasijan, dne 8. prosinca 1905 pa slavni župnik arški Ivan Krstnik Vianney. Upamo in težko pričakujemo Slovenci svojega velikega Barago. K. L.

Sv. maša 4000 metrov nad morjem. Le-denik Montblank ima stranski vrhunec, ki se zove Dent du Geant. Nanj se vzpenjajo večinoma iz sela Courmayer. Hoja na ta vrhunec je zelo težavna in mučna. Navzlic grozni strmini se je posrečilo spraviti blizu 2 metra visok kip blažene Device Marije tja v višino 4013 metrov. Do „Torina“ ni bilo posebnih zaprek, više gori pa je bilo treba na vrveh dvigati kip preko skal in prepadov blizu šest ur. Gori na pečini so pritrdili kip, ki je iz aluminija; ob njem je vodja te pogumne družbe vikar Vasan daroval sv. mašo. Mnogo ljudij je bilo navzočnih. Sreča, da so se vsi nepoškodovani vrnili. Ponosni so, da so dvignili Marijin kip na tako visoko stalo 1149 metrov više, nego je Triglav — više menda ne stoji nobeden kip na zemlji. — Veči narodi več, manji manj. — A Slovenci smo ponosni tudi na žpk. Aljaževi svetišči na tolikošnih višavah. K. L.

Skupno opoldansko in večerno molitev je nedavno v Fran-Josipovi bolnici na Dunaju prepovedal ondodni ravnatelj Friedinger, dasi sedmi paragraf hišnega reda imenovanega zavoda, potrjen od c. kr. namestništva dne 19. grudna 1893, izrečno naroča: „Ob vseh bogoslužnih dejanjih katerega koli veroizpovedanja, ob opoldanski in večerni molitvi in ob nedeljski molitveni uri naj se v bolniški izbi navzočni bolniki enako vedejo.“ Židje niso skupno molili, ker jih je bilo

premalo; pač pa so molili opoldne in zvečer katolicani in to je bodlo Friedingerja, ki hoče menda posnemati francoske križeborce. —e—

Zrnje.

Otrok očetu učitelj. Pijači udan delalec je svoji ženi pripovedoval, kaj se mu je sanjalo po noči. Videl je namreč štiri podgane skupaj. Prva je bila velika in debela, drugi dve sta bili suhi, četrta pa slepa. Mož je bil praznoveren in zaradi tega nemiren. Večkrat je namreč čul, da sanja o podganah pomenja nesrečo. Priprosta žena mu ni mogla sanj razvozlati. Ali njegov modri sinček mu jih je razložil takoj. Velika debela podgana, pravi svojemu očetu, je gostilničar, kateremu ti nosiš denar, oni dve suhi podgani sva mati in jaz, slepa podgana si pa ti, oče. — Delalcu se nič več ni sanjalo o starih podganah. Dnevno pridno delo mu je namreč prepodilo nične sanje.

Gospica M. R.

Nova knjiga.

Prelep dar največjega sedanjih slovenskih pesnikov nam je v rokah. „Svetopisemska knjiga Job in psalem 118. Poslovenil S. Gregorčič, Gorica 1904 —“ je to. Ko vzradoščeni naznanjamo o tem slovenskemu svetu, pripominjamo, da pridemo do obširnejših besedi, namenjenih temu pesnikovemu darilu nam vernim Slovincem.

Sv. Antonu v zahvalo:

V velikej zadregi iskala sem pri sv. Antonu pomoči in moja prošnja je bila vslišana. Bodi slavljen veliki priprošnjik. J. K.

Dunaj 2. novembra 1904.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej.

V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v tabakarni: Makso Brusovi, pred škofijo 12.